

Dissertatio juridica inauguralis ad L. 3. Digestorum de officio praetorum

<https://hdl.handle.net/1874/198736>

me
gec.

67 B16

DISSERTATIO JURIDICA
INAUGURALIS

AD

L. 3. *Digestorum de Officio prætorum.*

QUAM

ADNUENTE SUMMO NUMINE

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

CHRISTIANI HENRICI TROTZ, J. U. D.

Juris Civilis, Publici Belgici, ac Feudalis

Professoris Ordinarii,

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI Consensu, atque

Nobilissimæ FACULTATIS JURIDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in JURISPRUDENTIA Honoribus, &

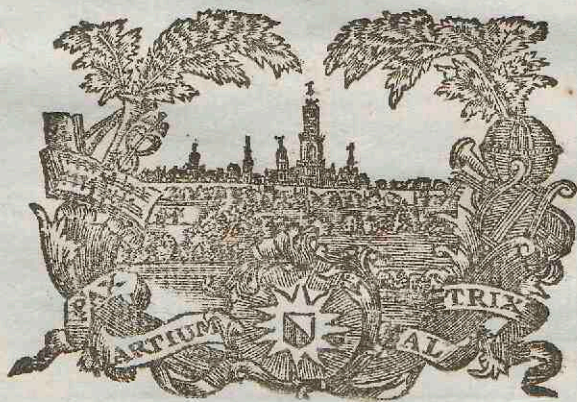
Privilegiis rite ac legitime consequendis,

Eruditorum Examini submittit

WILLEM CORNELIS ACKERSDYCK,

SYLVA-DUCENSIS, CIVIS GORINCHEMENSIS.

ad diem 16 Septembris H. L. 2. S.

TRAJECTI AD RHENUM

EX OFFICINA JOANNIS BROEDEL ET,

ACADEMIÆ TYPOGRAPHI. MDCCLVII.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

P A T R I Æ
P A R E N T I
F R A T R I B U S
P A T R U O
A G N A T I S & C O G N A T I S
P A T R O N I S & A M I C I S

S A C R U M.

ALLOQUIUM.

Dissertationi huic nihil præfärer, amice lector, nisi essent quædam, quorum te nescium esse nolebam; & primo quidem cur hanc legem præ cæteris in dissertationis specimen elegerim, paucis indicare volui: ante aliquod tempus sermo mihi erat cum patre carissimo, (cujus docto ratiocinio auxilioque fidelissimo amplius frui fata inviderunt, & quem lumine cassum lugent omnes, quorum patrocinium in se susceperat) de utilitate juris civilis Romani, ejusque usu in praxi, simulque significabat, multa in jure civili esse, quæ prima facie nullum usum habere in praxi viderentur, quæ tamen per legitimas consequentias variis casibus utiliter applicari possent, interque alia afferebat legem hanc nostram, quam sibi quondam usu venisse (species facti mihi excidit) sibi que non ingratum fore, si eam in dissertationis specimen eligerem, affirmabat; non ergo mirum videbitur tibi amice lector, me statim remisisse alias materias, de quibus dissertationem scribere mihi proposueram, non tantum quia non admodum vulgaris erat materia, sed & quia optimi patris voluntas mihi legis instar erat.

Cæterum in hujus legis explicatione sic versatus sum, ut verum sensum mentemque Jcti indagarem, eumque in finem varias virorum doctorum interpretationes & emendationes recensui examinavi; quia vero verba legis haud difficiles explicatus habebant, in eorum enodatione non multum laboravi, nec ut de prætoribus & servis hic multa compilarem necessarium duxi; vastos denique Bartoli, Baldi, aliorumque homunculorum com-

mentarios sub examen revocare nec temporis angustia,
quibus urgebar, patiebantur, nec multum utilitatis me
ex iis percepturum existimabam. Quod reliquum est,
amice lector, si quando erravi vel haud satis exacte ju-
diciam meum interposui, id humanae juventutis imbe-
cillitati condones velim. *Vale.*

L. 3. π. de Officio pratorum.

ULPIANUS *libro 38. ad SABINUM.*

Barbarius Philippus, cum Servus fugitivus esset,
Romae praeturae petiit, & praetor designatus est;
sed nihil ei servitatem obstetisse ait Pomponius,
quasi praetor non fuerit: atquin verum est praetura
eum functum; & tamen videamus, si Servus,
quamdiu latuit, dignitate praetoria functus
sit, quid dicemus? quae edixit, quae decrevit,
nullius fore momenti; an fore propter utilitatem
eorum, qui apud eum egerunt vel lege vel quo
alio jure, & verum puto nihil eorum reprobari,
hoc enim humanius est; cum etiam potuit populus
Romanus servo decernere hanc potestatem;
sed &, si scisset servum esse, liberum effecisset;
quod jus multo magis in imperatore observandum
est.

DISSERTATIO JURIDICA
INAUGURALIS

A D

L. 3. Digestorum de Officio prætorum.

AD INSCRIPTIONEM.

Ere est, prius quam ad verborum interpreta-
tionem perveniamus, pauca de significati-
one ipsius tituli referre verba sunt Ulpiani
in *l. 1. w. de reb. credit.* sic & nos e re
putamus de ipsa legis inscriptione pauca
prælibare; auctor hujus legis est *Domitius Ulpianus*
qui originem traxit ex civitate Tyrionum, quæ in Sy-
ria Phoenice sita est, ut ipse refert in *l. 1. w. de cen-
sib.* sub Septimio Severo & Caracalla assessor Papiniani
una cum Paulo fuit. confer *Lamprid. in Sever. c. 26.*
& *Spartian. in Pescen. Nigr. c. 7.* ab Heliogabalo ve-
ro pessimo imperatore remotus fuit. *Lampr. in Heliog.
c. 16.* Alexander denique Severus ipsum inter sibi fide-
les

A 2

les amicos adscivit Lampr. *in Alex. Sever. c. 15.* ipsumque in magno honore habuit *ibid. cap. 26.* adeo ut Alexandri imperium Ulpiani consilio regeretur *ibid. c. 51.* periit vero militari tumultu; inter plurima ejus scripta eminent *libri 51. ad Sabinum*, qui libri fuerunt procul dubio commentarii ad libros tres juris civilis Massurii Sabini, qui vixit sub Tiberio, & a quo præcipue secta Sabinianorum nomen accepit; egit autem Ulpianus *in libro 38. de tutelis*, ut patet ex legibus, quæ ex hoc libro digestis insertæ sunt, quas vide apud *Labittum in indice pandect. p. 312. Jurisprudentiæ restit. Wielingii*, atque ex hoc libro hæc nostra * lex desumpta est, unde conjicimus, ibi quæsitum fuisse de tutore, qui postea servus detectus fuerit, vel de pupillo, qui, quum tutorem accepisset, servus itidem inventus fuerit; vel denique de tutelari prætore, qui, dum tutores dabat, dum curabat, ut tutores satisficerent, rem pupilli salvam fore, servus repertus sit, uti liquet ex hoc Barbarii Philippi exemplo, licet enim tempore Barbarii Philippi prætor tutelaris constitutus nondum esset, hoc tamen tanquam vulgare thema sibi proposuerunt Pomponius & Ulpianus; sed transeamus ad ipsam legem, quam sic explicare mihi proposui, ut prius indagem, quis fuerit Barbarius & quo tempore vixerit, dein ut varias virorum doctorum explicationes, interpretat-

* Atque inde etiam observare licet, hanc legem pertinere ad classem earum legum, quæ etsi non male sub iisdem titulis, sub quibus reperiuntur, positæ sunt, proprie tamen ad alios titulos pertinent, confer *Breneman in dissertat. de leg. inscrip. p. 153. jurisprad. restit. Wielingii.*

pretationes & emendationes examinem, simulque qui genuinus & verus hujus legis sensus mihi esse videatur indicabo, & denique tralatitium illud, quod a quam plurimis pragmaticis ex hac lege deducitur, *communem nempe errorem jus facere* refellere conabor.

BARBARIUS PHILIPPUS hic quis fuerit, quo tempore vixerit, plane ignoraremus præter ea, quæ hic refert Ulpianus, nisi nobis superessent, quæ de eo memoria prodidit Suidas in lexico, voce βαρβιος Φιλιππικος, quæ Opera pretium puto, ut adducantur, βαρβιος Φιλιππικός. οὗτος ἐπὶ τῶν τριῶν τυράνων ἤρχε, δέξατο δὲ ἢ τον τρέπον, καὶ κολακικός, καὶ μὲν τοὶ καὶ τῶ περι τον αντωνιον διασω καταλεκτο, καὶ ταυτην γε την ἀρχην ἤρχε τὴν ἐκείνου χάριν, τοῦτον δὲ οὖν τουτοτε σοβαρόν καὶ πορφύρου τῆ τιμῆ, καὶ ἐν ἀγορᾷ τη ρωμαίων ὑψηλόν, διάγοντα καὶ δικάζοντα, ὁ δεσπότης ἀνέγει ἐλθῶν προτερον μὲν ἀποδράντα, ἐν ἐκείνω δὲ οὖν τοῦ καιρου πομπεύοντα, ἀδρόν καὶ κυδρούμενον, καὶ οὖν τη ἀρχῆ θρυπτομενον, καὶ προσελθῶν ἡσυχῆ κατόπιν θοιματίου λαβομενος χαίρει, ἔειπε, τὸ ὄνομα προσθεῖς το ἀρχαίον τε καὶ δούλον, καὶ ἐκεῖνος ἐκπληττεται ῥαδίως τον δεσποτην γνωρίσας, καὶ δέξαι σιωπᾶς, καὶ εἰς τὰ οικεία ἀγει, καὶ καταβαλὼν πάμπλειστα, εἰταμεντοι ἑαυτὸν ἔλυσατο καὶ αἰδιοῖ αντωνιου τη κηλίδι τηδε σιγῆ κατεχῶθη ἀρχυρωνητος ἐκεῖνα δὴ καὶ ταυτην της τυχης μη σιγησαι την παδιαν. subjiciam versionem Kulleri: *Barbicus Philippicus. hic sub triumviris praturam gessit & cum esset homo servili & adulatorio ingenio, in cæstum scurrarum, quibus Antonius familiariter utebatur, allectus fuit, ad cujus etiam arbitrium magistratum ante dictum gessit; hunc igitur eo tempore fastu elatum & ob dignitatem purpura indutum, & in foro Romæ e sublimi loco jus dicentem herus accedens agnovit: qui cum ante*

*servus fugitivus esset, tum temporis magno cum fastu
 & pompa incedebat, & dignitatis fastigio se efferebat,
 cum igitur tacite ad eum accedebat, veste a tergo pren-
 sa, salve inquit pristino & servili nomine eum compel-
 lans. At ille re subita percussus dominum agnovit, ro-
 gatumque ut taceat, domum secum duxit, magnaque pe-
 cuniæ summa ei numerata sic tandem se redemit, & pro-
 pter reverentiam quidem ergo Antonium macula illa
 servitutis silentio tecta fuit, atque censui hunc fortuna
 lusum silentio non esse prætereundum. Hactenus Suidas.
 attentus quisque lector offendet statim disparitatem no-
 minum; quem enim Ulpianus *Barbarium Philippum*
 nominat, idem apud Suidam *Barbius Philippicus* au-
 dit: quæ hujus discrepantiæ sit ratio animus mihi non
 anxie inquirere, sufficiat observasse, hæc ficta esse nomi-
 na, quæ sibi propria auctoritate assumfit, quod inde liquet,
 quia servi unicum tantum plerumque nomen habebant,
 & quia ipse Suidas refert, dominum advenientem ipsum
 salutasse & antiquo & servili nomine compellasse τὸ ὄνο-
 ματι προσθεῖς τὸ ἀρχαῖον τε καὶ δούλον, ad quæ verba si
 attendisset *Guibertus Costanus in quæstion. memorab. c.*
II. thes. Otton. t. 5. p. 408. ipse percepisset, minus
 procedere conjecturam suam, qua divinatur, servum
 nostrum Philippi tantum nomen habuisse, quod equi-
 narius esset, id est curationi equorum præpositus, græ-
 ce enim eo verbo equorum amator significatur, & cum
 Romam venisset, se in cujusdam Barbarii familiam con-
 tulerit &c. imo vero hæc nomina procul dubio assum-
 fit, ut iis servilem conditionem tegetet, erant enim ea
 tempora, quibus vixit, adeo turbata, ut facile quis,
 qui servus erat, pro libero se gerere posset; vixit au-
 tem*

tem Barbarius sub triumviris Antonio, Lepido & Augusto circa annum U. C. 714, & Antonii præcipue gratia atque favore prætura functus est (recte enim vocem ἄρχη per prætura functus est vertunt Kusterus & Reinesius variar. lectio. l. 3. c. 7. p. 476. quia Barbarium istum a domino olim suo, πορφυροῦν τῆ τιμῇ, καὶ ἐν ἀγορᾷ τῆ ρωμαίων ὑψηλὸν διάγωνα καὶ διδάζοντα, id est, ob dignitatem purpura indutum & in foro Romano e sublimi loco agentem & jus dicentem repertum fuisse tradit, quæ sunt indicia præturæ, confer Juvenal. Satyr. 10. v. 36.) quia erat adulandi peritus & in cœtum scurrarum allectus, huncque genium eamque indolem Antonii fuisse, ut computationibus intimæque plebis consortio se dederet, qui vel secundam Ciceronis orationem investivam Philippicam legerit, ignorare minime poterit, hucque præcipue pertinent, quæ habet cap. 6. *hodie non descendit Antonius, cur? dat natalicia in hortis, cur? neminem nominabo, putate Phormioni alicui, tum Gnathoni, tum Ballioni, o fœditatem hominis flagitiosam o impudentiam, nequitiam libidinem non ferendam!* quin & ipsum perturbatorem reip. & oppressorem libertatis fuisse neminem, qui non plane historiarum ejus temporis ignarus est, fugere potest, quod Antonio etiam objicit Cicero Philipp. 2. cap. 3. *quid dictum a me ait cum contumelia? quid non moderate? quid non amice? quod quidem cujus temperantia fuit de Marco Antonio querentem abstinere maledicto? præsertim cum tu reliquias reipublicæ dissipasses, cum domi tuæ turpissimo mercatu omnia essent venalia? cum leges eas, quæ nunquam promulgatæ essent & de te & a te latas confiterere? cum auspicio*

*via augur, intercessionem consul sustulisses? cum esses
 fœdissime stipatus armatis? cum omnes impuritates pu-
 dica in domo quotidie susciperes vino lustrisque confe-
 ctus? adeoque nemo mirabitur, cum Antonius princi-
 patum obtineret, servos & infimæ plebis homines, ob-
 scuros terræ filios ad dignitates evectos fuisse, omnia
 enim armata manu gerebantur, legesque negligebantur,
 idque affirmat Dio Cassius l. 48. Hist. Rom. p. 377.
 litt. e, in Senatum inquit permulti non modo ex sociis
 sed militibus & libertinis sed & servis adscripti sunt,
 & paulo post, dabat autem ansam multitudini eorum
 qui in senatum allegerentur expeditio Antonii, quam in
 Parthos parabat, unde magistratus alii in aliquot annos
 & consules in octo totos annos ordinaverunt, idemque i-
 bidem simile admodum huic nostro Barbarii memoriæ
 prodidit exemplum Maximi cujusdam servi, quem quæ-
 sturam ambientem dominus agnovit & abduxit, quam
 historiam unde Scaligero ad Eusebii Chronicon. p. 147.
 constiterit; (sibi enim constare confidenter affirmat) non
 diversam sed nomina tantum mutata & quæsturam pro
 prætura positam esse, me nescire ingenue fateor, forsan
 sibi persuadere non potuit, duo servos circa idem tempus
 pro liberis se gessisse, quorum fata mirifice conveniant,
 verum non adeo conveniunt, nomina enim eorum val-
 de differunt, hic Barbarius, alter Maximus audit, nec
 magnam convenientiam habet eorum potestas, hic enim
 prætor, alter quæstor, denique hic præturam gessit alter
 quæsturam tantum ambiit, nec adeo rarum est, servos
 se pro liberis gessisse, ut non potuerint circa idem tem-
 pus duo simul exstitisse, multa enim in historiis passim
 obvia exempla servorum, qui se pro liberis gesserunt,
 sic*

sic enim quidam servus se Marii filium finxit, de quo vide *fragmentum Nicolai Damasceni in excerpt. Valesii pag. 487.* nec non *Dio Cassius loco supra cit.* refert quendam servum inter milites deprehensum de rupe capitolina dejectum esse, & addit primum manumissum ut cum dignitate supplicium in eum statueretur; idem *Dio Cassius l. 67. p. 765. litt. c.* narrat Domitianum Claudium quendam Pacatum, etsi centurio fuerat, domino reddidisse, quod eum servum esse constaret, & circa ipsius Ulpiani tempora servus quidam quasi Fabiæ esset filius ex Cenonii familia Palatinam domum ridicule vindicaverat, sed cognitus jussus est flagellis cæsus domino restitui teste *Capitolin. in pertin. c. 10. p. 559.* denique & in ipso nostro corpore juris mentio fit servorum, qui se pro liberis gesserunt, veluti in *l. 3. §. 10. w. de acquir. vel amitt. possess.* ubi spartacus quidam memoratur, adde *novellas Leonis 93, 10 & 11.* de servis, qui ignorantibus dominis clerici vel episcopi facti sunt, vel monachismum susceperunt; sed exemplorum satis, in viam redeamus, & in ipsius legis verba oculos conjiciamus.

Barbarius Philippus, cum servus fugitivus esset; Romæ præturam petiit, & prætor designatus est, sed nihil ei servitutem obstitisse ait Pomponius, quasi prætor non fuerit &c.

Inter eas leges, quæ varie a viris doctis emendatæ & explicitæ sunt, minima non est hæc, quam in præsententi explicare apud animum constitui, fluctuant autem præcipue viri docti in discernendis Pomponii ab Ulpiani verbis, atque alii Ulpianum a Pomponio dissentire volunt, alii vero eos ad diversas quæstiones respondere

censent, agedum præcipuas interpretum sententias examinemus, quia vero non nulli adeo intricate & implicite hanc legem interpretati sunt, ut vix mente assequi possim, quid sentiant, in antecessum eos veniam rogatos volo, si quando eorum sententiam non bene intellexerim eorum aut mea culpa; prodeant ergo primi in scenam duo antagonistæ, qui parum huic legi profuerunt, viri cæteroquin eruditissimi Desiderius Heraldus & Claudius Salmasius, hic *in libro observat. & emendat. cap. 4. p. 1316. tom. 2. thes. Otton.* explicacionem ipsa lege obscuriorem exhibet, *Ulpianus inquit loquitur de eo quasi revera prætor non fuerit sed tantum designatus quamvis prætura functus sit. Ex eo autem, quod prætura functus sit, colligebat Pomponius nihil ei servitutem obstetisse, siquidem etsi servus, prætura nihilominus functus erat, qua de re dubitat Ulpianus, an quamdiu latuit prætura functus dici possit: his verbis, ni fallor, indicare voluit, Pomponium putasse Barbario servitutem non obstetisse, quo minus prætura functus dici potuisset, Ulpianum vero dubitare ea de re, verum in sequentibus demonstrabo, Ulpianum non quæsisse de statu Barbarii, an prætura functus fuerit, quod negari non poterat, sed an rata sint, quæ gesserat, dum prætura fungebatur, at videsis porro quam misere vexet ipsum textum, quem sic scribendum jubet *nihil ei servitutem obstetisse ait Pomponius, quin verum sit prætura eum functum, & tamen videamus si servus, quamdiu latuit prætura functus est &c.* ibi ejicit quasi prætor non fuerit & in dignitate prætoria quæ verba margini adscripta fuisse censet, & vitiose in textum irrepisse, verum eo modo possumus ex quovis efficere quod-
vis,*

vis, & brevi ne vestigium verborum Pomponii & Ulpiani superesset; sed videamus, an meliora sint, quæ excogitavit Salmasius *in observat. ad jus Attic. & Roman. c. 14. p. 360.* existimat ille in hac lege quæri, utrum pro prætore habendus esset, qui servus præturam adeptus esset, an vero quod prætor esset factus, desisset esse servus, sicque verba Pomponii scribenda vult parva (vel potius prava) mutatione, *sed non id ei a servitute obstisse ait Pomponius, quasi prætor non fuerit, & quod prætor fuerit, id a servitute ei non obstisse* ita explicat, non obfuisse præturam, quam illè adeptus erat, ne in servitute maneret, ac servus esse perseveraret, nihilo quippe deterius jus esse domini sui, quod prætor esset factus, huic sententiæ Pomponii objicit Ulpianus *atquin verum est, prætura eum functum* id est quomodo accipiemus ita servum mansisse, quasi prætor non fuerit, cum tamen constet prætura eum functum, merito Heraldus *in animadvers. ad Salmas. jus Attic. c. 10. p. 363.* & Jac. Gothofredus *in disertat. ad hanc leg.* hanc interpretationem emendationemque sibilo exceperunt, nam Ulpianum juris admodum imperitum facit, qui Barbarium servitutem exuisse putarit ex eo, quod a populo decepto & ejus conditionem ignorante prætor creatus sit, & sic Salmasium in eundem cum Accursianis, qui putant communem errorem jus facere, lapidem impingere rectè observavit Gothofredus ibidem, quod denique attinet ad dictionem illam *a servitute alicui obstare* pro servituti obstare confiteor cum Gothofredo, me hanc phrasin nullibi eo sensu usurpatam invenisse, exemplum enim, quod affert ex Valer. Maxim. *l. 4. c. 3. ext. §. ult.*

ubi Diogenes Alexandrum rogasse dicitur *ne sibi a sole obstaret* discrepare magnopere quis non videt? infelicitate itaque in interpretanda & corrigenda hac lege verfati sunt hi duumviri, atque si omnes leges mendosæ aut difficiles ad horum exemplum corrigerentur aut explicarentur, actum propediem esset de jurisprudentia.

Quam autem Salmasius Ulpiani sententiam fuisse putabat, eandem Pomponio tribuunt alii viri docti tanquam Lopez de Madera *in animadv. jur. cap. 6. tom. 3. thes. Otton. p. 412.* qui differentiam inter Pomponium & Ulpianum eam fuisse censet, quod ille de jure prætorem dicebat, hic vero de æquitate, quin & Cujacius *l. 18. observ. c. 33.* (quod miraberis) videtur in ea fuisse opinione, Pomponium putasse Barbarium verum prætorem fuisse veramque præturam gessisse, & fortasse huc etiam pertinet explicatio, quam Pomponii verbis *quasi prætor non fuerit* dat Campianus *in libro de offic. & potest. magistr. p. 223. ad h. l. non perinde Barbario Servitutem obstetisse, ac si prætor non fuerit, vel non sic, non ita Servitutem obstetisse Barbario, ut prætor non fuerit*, verum mihi non videtur verisimile, Pomponium contra notissimas juris regulas, quibus servi civilibus muneribus fungi posse negantur, respondisse, præterea tantum abest, ut servi, qui se pro liberis gerunt, gestione magistratus liberi fiant, ut e contrario supplicio afficiantur, quod multis exemplis demonstrari posset, sic Dio Cass. *loc. cit.* de illo Maximo qui quæsturam ambierat, & a domino agnitus & abductus fuerat, ut singulare quid narrat, id impune factum esse ei, qui ausus esset Magistratum petere, sed etiam expresse in *l. 11. §. 38. cod. de liber. caus.* dicuntur servi non

mutare statum si ad ciuiles honores illicite atque improbe adspirauerint, & Imperatores Diocletianus & Maximianus seruum, qui non ignarus conditionis suæ ad ædilitatem adspirauerit ob violatam seruili macula curiæ dignitatem congruenti poena affici iubent l. 2. *Cod. si Seru aut libert. ad decurion. adspirau.* denique nostrum saltem Barbarium gestione præturæ liberum minime factum patet ex Suida, qui refert ipsum multa pecunia soluta se tandem in libertatem vindicasse, quod tum supervacuum fuisset.

Quos hæcenus nominavi viri docti referunt Pomponii verba usque ad ea *atquin verum est &c.* verum *Marc. Lyclama a Nyelbolt membran. l. 1. ecloga 6.* verba Pomponii hæc esse censet *seruitutem ei nihil obstetisse ait Pomponius & sequentia quasi prætor non fuerit*, existimat Ulpiani esse verba Pomponium nimis generaliter loquentem redarguentis, ac si diceret Ulpianus quia functus prætura fuit, ergo Pomponi prætor fuit Barbarius, cui seruitutem non obstetisse cum dicis ita dicis quasi prætor non fuerit, atquin omnes dicunt prætura eum functum; si hæc interpretatio admitteretur, claudicaret hæc reprehensio Ulpiani, nam quando dicit Pomponius illi seruitutem non obstetisse, supponit ipsum prætorem fuisse, qua ratione ergo potuisset ipsi obijcere Ulpianus, eum loqui de Barbario quasi prætor non fuerit; cæterum forsitan quodammodo cum hac Lyclamæ interpretatione convenit sententia *Cl. Trotz in præfat. ad Gothofredi opera minor. p. 31.* qui valedicens aliorum conjecturis hunc putat controversiæ statum esse, Pomponius consultus, num Barbarius Philippus jure fuisset prætor, quem seruum fu-

gitivum esse constabat, respondit simpliciter nihil id est non plane ei servitutem obstetisse, ac idem esse ac si quis vellet dicere prætorem eum non fuisse, at vix credo, Pomponium ita respondisse, ut, quid sibi veller ne satis quidem intelligere quis posset; Probabilior sane est sententia Hottmanni *in quæstion. illustr. c. 17.* qui aufert vocem *nihil*, summamque Pomponii disputationis hanc esse putat, quamvis Barbarius prætor populi comitiis designatus fuerit, tamen ei servitutem obstetisse, quo minus vere ac jure prætor esset, & sequentia verba *atquin verum est prætura eum functum* Ulpiano tribuit, quasi dicat, licet Barbarius revera prætor non fuerit, attamen prætura functus est & in prætoriam dignitate fuit; hæc interpretatio mihi haud absurda videtur, sed facile possumus concinnum & accommodatum sensum e lege eruere, si nobis licet pro lubitu verba ejicere vel alia reponere, verum legem retenta lectione clare & distincte explicare hoc opus hic labor est: salubriter tandem manum huic legi admovit Jacob. Gothofredus *in dissertat. de electione magistrat. inhabilis per errorem facta ad h. l. p. 526. oper. minor. edit. Trotz*, qui ingeniose hanc legis nostræ partem dispunxit, & existimat mentem Pomponii hanc esse, Barbario huic servo homini hoc casu servitutem nihil obstetisse, quo minus prætor designatus, si non justus undique prætor fuerit, attamen, quod negari non potest, prætura functus dicatur, ait Pomponius quæ servitute scilicet & sic propter quam, vel in ea constituto, quæ scilicet Barbario Servitus impedimento fuit, ne justus undique prætor fuisse dicatur, eadem obstare non potest, quin secundum legem rite a populo designa-

gnatus prætura functus fuerit, & sic qua si diducte legendum, & particula si pro etsi intelligenda, quomodo sæpius sumitur ut in l. 9. §. 1. w. de Stat. lib. l. 1. §. 3. w. de his, quæ in test. vid. Brisson. de V. S. hac voce, ait dein Pomponius atquin quæ vox relationem habet ad illa præcedentia si non & uno spiritu legenda veniunt; hæc interpretatio haud immerito omnium fere deinceps eruditorum punctum tulit, & nominatim quidem τοῦ πᾶν Schultingii in enarrat. digest. ad h. t. p. 159. me quod attinet, diu hæsitavi, quam interpretationem præferrem Gothofredi an Roberti (cujus explicationem statim exhibebo), verum tandem non una me ratio cogit, ut Gothofredi sententiæ valedicerem, nam primo Gothofredus sollicitat textum dispungendo verbum quasi in qua si, quæ crisis etsi acutissima, magis tamen laudanda explicatio, qua constanter recepta lectio retinetur, dein si hæc Gothofredi interpretatio procederet, ad inutilem quæstionem respondisse Pomponius videretur, nam Barbarium, dum servus esset, præturam gessisse notum est, ergo non potuit quæri, an servitus obstaret, quo minus prætura functus dicatur, cadunt enim omnino in servos quæ facti sunt, proinde de facto non potuit quæri verum de jure, tertio verba atquin verum est &c. Pomponii esse censet, quæ tamen verisimilius Ulpiano addicuntur, ob particulam atquin, quæ regulariter in adversando usurpatur, licet fatear, ipsum probare, vocem atquin interdum pro saltem tamen adhiberi, ut in l. 13. §. 8. w. de usufr. l. ult. §. 1. w. de jurejur.; & denique e verbis Pomponii nemo facile interpretationem Gothofredi eliciet, ob has & alias rationes prætuli conjecturam

ram Joh. Roberti, qui *in l. 1. c. 38. recept. lectio.* plane novam suppeditat explicationem, existimat ille, cum proponitur Barbarium fuisse designatum prætorem, qui officio prætoris exinde functurus esset, idque sibi propositum putaret, respondit, nihil in eo servitutem Barbario obstitisse, quasi eo solo nec prætor fuerit nec esse potuerit, quod prætor designatus esset, nam ad hoc ut populi suffragiis electus, ac inde consulis præconisque voce renunciatus esset, reque ipsa prætor fieret, oportuit illum magistratum inire, ejusque insignia assumere, cum igitur antequam hæc fierent, potuerit Barbarius liber & habilis fieri, qui prætoris dignitate fungi & vere prætor esse posset, nihil ob stare potuit servitus, quo minus interim dum servus esset prætor designaretur; immerito hæc interpretatio a plerisque viris doctis tanquam plane aliena rejecta fuisse mihi videtur, licet fatear ipsam non omni exceptione esse majorem, præcipue autem in hanc sententiam invexit Lyclama a Neylholt, cui ridiculi videntur, qui distinguunt inter designatum & creatum, nam inquit designatio est ipsa creatio, verum sit ita, nemo tamen negabit, designationem præcessisse gestioni magistratus, hoc enim abunde demonstravit Robert. *loc. cit.* sed pergit, qui jure civili nullus est, eadem ratione designari nequit qua nequit confirmari, concedo stricte servum designari prætorem non potuisse, at quia designatio solummodo solennitas esset, non vero essentielle quid, facile illud vitium conniveri poterat; restat unicum argumentum, quod contra Roberti sententiam moveri posse prævideo, nempe hac interpretatione Pomponium *ἀνοσιπίας* accusari, quod nesciverit, Barbarium non tantum designatum fuisse

fuisse sed prætura functum, at fortasse Pomponius interrogatus conditionaliter fuit, si Barbarius vel alius servus designatus prætor esset &c. Et quid si ponamus, Pomponium non probe scivisse utrum tantum designatus an & prætura functus fuerit, dum servus erat, non admodum gravis accusatio erit in re tam parvi momenti, cum notum sit, Pomponium aliquoties in re historica humani quid passum esse.

Hæc autem argumenta non sunt tanti momenti, ut me a Roberti sententia divertant, reor ergo Pomponium ad hanc quæstionem respondisse, si Barbarius vel alius servus fugitivus, qui se pro libero gerebat, præturam vel alium magistratum ambierat, & designatus fuerat, antequam vero magistratum inierat liber factus erat, an tum servitus obstaret, quo minus verus & legitimus prætor esset, & respondit Pomponius nihil obstitisse servitutem, & addit rationem, *quasi prætor non fuerit*, id est quia ea designatione nondum prætor fuerat, vox enim *quasi* interdum veritatem significat, & sumitur pro *quod* vel *quia*, confer. Heineccius in *Brissonii lexic. de V. S. voce quasi*.

Sic tandem sensum verborum Pomponii variasque de eo virorum doctorum sententias examinavimus, sequuntur verba Ulpiani, *atquin verum est prætura eum functum*, id est non tantum designatus est prætor Barbarius, sed & prætura functus, sive præturam gessit, & recte inquit *prætura functus est non vero prætor fuit*, assentior enim illis viris doctis, qui has phrases differre statuunt, ita ut *prætura fungi* sit facti, *prætor esse* juris, confer. *Hottmann. quæstion. illustr. c. 17.* sic differunt *in libertate esse* & *liber esse* l. 10. *de lib. caus. l. 3. §. 19. de acquir. possess.* sicque aliud est

est *servum esse aliud in servitute esse*, vid. *Burman ad Quinctil. l. 3. instit. Orat. c. 6. p. 244. t. 1.* Hæc autem verba Ulpiani, quibus Pomponio objicit Barbarium non tantum designatum fuisse sed & prætura functum, occasionem ipsi dant, in aliam quæstionem inquirendi, quando pergit his verbis. *Et tamen videamus, si servus, quamdiu latuit, dignitate prætoris functus sit, quid dicemus, quæ edixit, quæ decrevit nullius fore momenti an fore propter utilitatem eorum, qui apud ipsum egerunt vel lege vel quo alio jure, & verum puto nihil eorum reprobari, hoc enim humanius est,* videntur mihi hæc verba simplicissima nec difficiles explicatus habere, adeoque & ab emendatione abstinere se potuissent viri docti Contius, Cujacius & Hottmannus, qui loco vocis *in*, quam habet editio Taurelli florentina ibi *quamdiu latuit in dignitate prætoris Sc.* (quam tamen particulam vulgata editio plane omittit, & meo judicio rectius) reponunt *non*, & Contius in *disputat. l. 1. c. 2. p. 129. operum a Merillio editorum* ob hanc quidem rationem, si retenta lectione affirmativa legamus eum prætura functum, ex Ulpiani sententia absurde postea quæreremus, an quæ gessit nullius sint momenti, nam si verum est inquit, eum prætura functum, verum & illud utique erit valere ejus edicta de creta tanquam prætoris, at illud est, quod nego, differunt enim magnopere *prætura fungi & prætor esse* uti supra monui, & si nec prætor fuit nec prætura functus est, qua ratione dicemus, quæ ab eo gesta sunt tenere, verum inquit Cujacius *prætura functus non est id est falsa prætura functus est*, & addit exemplum Perpennæ, cujus antequam civis esset, consulis
facti.

facti falsus consulatus dicitur, sed Robertus *l. i. c. 18. animadv.* observat vitiose illud exemplum afferri a Cujacio, subtiliter enim ibi probare conatur differre has phrasas *falsus consulatus Perpennæ fuit & Perpennæ falso consulatu functus est*, atque de hac distinctione mirifice digladiantur & conviciis sese invicem petunt hi viri docti Robertus *loc. cit.* & Cujacius *sub nomine Mercatoris in notatis ad animadv. Roberti l. i. c. 18.* iterumque Robertus *in notis ad notata Cujacii Mercatoris l. i. c. 18.* quæ utpote ad rem non pertinentia examinare non vacat, quilibet intelligere potest, quia Perpennæ consulatus falsus dicitur, inde non sequi, cum Barbarius prætura non functus dicatur, id significare eum falsa prætura functum esse: Hottmannus denique sibi ipse contradicit, putat enim Ulpianum indagare, quænam sit consequentia opinionis Pomponii ibi *si quamdiu latuit &c.* id est si Pomponii sententiam admittamus, & negemus Barbarium, quamdiu non est cognitus, prætoriam dignitate functum, & antea indicavit, Pomponii sententiam fuisse, Barbarium non jure prætorem fuisse, & admittit distinctionem inter prætura fungi & prætor esse, ergo nec prætor fuit nec prætura functus est, & consequenter etiam non potuit quæri de iis quæ in prætura gessit; cæterum dantur viri docti, qui existimant in hac legis parte his verbis inquiri, an interim, dum servus esse ignoraretur, nihilominus servus existens, sic dignitate prætoriam functus sit, ut vere prætor fuisse dici possit, sic saltem ea explicat Robertus *loc. cit.* atque eo redit longe quæsitæ interpretatio *Lyclamæ a Nyelbolt loc. cit.* qui vult, Ulpianum, cum affirmaverat, ipsum prætura functum, id dein in controversi-

am trahere, cum dicit *Et tamen videamus si servus, quamdiu latuit in dignitate, prætura functus sit* (si pro an) dein pergit *quid dicemus* scilicet prætura eum functum non esse, *quæ decrevit, quæ edixit, nullius fore momenti, an fore* scilicet eum functum prætura (ita mavult quam ad proxime præcedentia referre, ne cogamur alias pro nullius subaudire *alicujus*) *Et hoc humanius est* scilicet prætura eum functum & prætorem fuisse, respectu eorum, qui apud eum egerunt; hæc explicatio mea sententia satis indicat, errare eos, qui his legis nostræ verbis de statu Barbarii amplius quæri volunt. Rectius itaque Gothofredus in laudata dissertatione censet in hac legis nostræ parte solummodo quæri de iis, quæ gesserat Barbarius, cui sententiæ lubenter calculum meum adjicio, verum secundum eam, quam supra securus sum, opinionem, hæc paulo aliter explicabo.

Postquam ergo Ulpianus Pomponio objecerat, Barbarium non tantum designatum fuisse prætorem sed et prætura functum, in aliam quæstionem inquirat his verbis *Et tamen videamus, si servus quamdiu latuit, dignitate prætoris functus sit, quid dicemus?* &c. quasi dicat, si Barbarius vel alius servus, dum conditio ejus ignota fuit, dum pro libero habebatur, præturam gessit, videamus, quid dicendum sit de iis, quæ gessit, num rata sint nec ne, & profecto non dubitandum, quin summo jure Ulpianus respondere debuisset, ea esse irrita nulliusque momenti, quia servi ne judices quidem esse, sive judicare poterant, *l. 12. §. 2. w. de judic.* multo minus jus dicere, quin & quod attinet ad jus civile pro nullis habentur *l. 32. w. de R. J.*, atque

que eodem jure receptum, ut civilibus muneribus non fungantur, verum *nulla juris ratio* egregie ait Modestinus *in l. 25. c. de leg. aut æquitatis benignitas patitur, ut quæ salubriter pro utilitate hominum introducantur, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamus ad severitatem*, licet ergo bene jure civili receptum sit, ut servi a civilibus muneribus arceantur, æquitas tamen humanitasque non pateretur, ut hoc jus produceretur ad servos, qui, cum communiter pro liberis habebantur, magistratum gesserant, ut inquam salubriter ab iis gesta, ideo rata non sint, hac enim duriore interpretatione multorum civium fortunæ conturbarentur, & salus reipublicæ commodumque eorum, quibus jus dixerant, vacillaret, recte proinde ait Ulpianus *nihil eorum, quæ edixerat quæ decreverat, reprobari propter utilitatem eorum, qui apud eum egerunt vel lege vel que alio jure, atque hoc humanius esse* addit, at cur humanius hoc esse dicit, an ergo ob solam humanitatem ea rata sunt, non vero jure? sic utique dicendum videtur, quod enim humana interpretatione admittitur, regulis juris non omnino consentaneum est *l. 16. §. 6. c. de pignor.* non itaque opus est, ut dicamus Barbarium prætorem non fuisse conditione ejus inspecta, ratione vero eorum, quæ gessit, verum & legitimum prætorem fuisse, vel, quod multo pejus est, ipsum & liberum factum & verum prætorem fuisse ab eo tempore, quo magistratum gessit, at si rogas quo jure, ex communi inquit errore jus faciente, verum communem illum errorem paulo post refutabo, mea ergo sententia ob solam utilitatem humanitatemque quæ gessit Barbarius rata sunt

atque eodem modo jam ante Ulpianum rescripserat Hadrianus in §. 7. *Instit. de testam. ordinand. & in l. 1. cod. de testam.* si servus, qui liber habebatur, testamentum subsignaverit, testamentum ideo infirmari non debere, nec non Antoninus sententiam latam ab eo, qui in libertate morabatur, rei judicatæ auctoritatem habere jussit in *l. 2. cod. de sentent. & interlocut.*, sic Imperatores Arcadius & Honorius quæ salubriter sub tyrannis acta essent, valere jusserunt vid. *l. 9. libr. 15. tit. 14. Cod. Theodos. p. 466. edit. Gotbofr. Ritter.* & ipse Ulpianus si quis publice paterfamilias habebatur, tum cessare SCtum Macedonianum respondit in *l. 3. w. ad SCtum Macedon.* ex his autem tute quis hanc positionem statuet, quæ gesta sunt a servo vel alio homine inhabili, qui publice & ab omnibus communiter pro habili habebatur, rata sunt, verum huic decisioni obstare videtur *l. 19. w. qui & a quibus manum. lib. non fiunt*, ubi nulla competere libertas dicitur data ab eo, qui postea servus ipse pronunciatus est, & *l. 44. w. de Judic.* ubi dicit Jctus, debitorem absolvi debere, si is, cujus nomine per procuratorem fuerat actum, postea servus apparuit, ad harum legum conciliationem non male *Jau. a Costa ad §. 7. instit. de testam. ordinand. p. 236.* aliique viri docti distinguunt, an publici alicujus officii, an sui ipsius privati negotia gesserit servus, priori casu rata sunt, nec fiunt irrita, quia publica utilitas hæc omnia confirmat, posteriori casu irrita sunt quæ gesta sunt, simul ac servitus detecta est.

Transeamus jam ad ultima hujus legis verba, cum etiam potuit Populus Romanus servo decernere hanc potestatem, sed &, si scivisset servum esse liberum effe-

cis-

isset, quod jus multo magis in imperatore observandum est. Orationis nexum inter hæc & præcedentia Ulpiani verba multi viri docti desiderant, adeo ut dubitent, num ne sit tota hæcce periodus inter Tribonianem emblemata numeranda, saltem ad classem earum legum, in quibus juris auctores otiosas & inertes rationes dant hanc refert Matthæus *in colleg. jur. disput. 10. p. 69.* qui procul dubio respexit ad hæc verba *cum etiam &c.* non vero ad ea *hoc humanius est,* ut censet Huber. *in eunom. Rom. p. 76.* alii vero ad emendationes confugiunt, tanquam Hotmann. *loc. laud.,* qui pro *cum* legit *num,* quia, inquit, continuo post Ulpianus id negat, quod isto modo diserte affirmaret, at quæro quid neget Ulpianus, servum régulariter civilibus muneribus fungi posse, non vero negat, Populum Romanum, si necessitas publica que utilitas id requirat, servo decernere civile munus posse, verum addit, absurdum est tantam *ἀνισοπία* & Romanæ antiquitatis ignorantiam vel in Pomponium vel in Ulpianum cadere potuisse, verum enim vero iterum rogo, quænam hæc esset *ἀνισοπία* & Romanæ antiquitatis ignorantia, forsitan quia his verbis videtur innuere Ulpianus, populum Romanum nonnunquam hanc servo decrevisse potestatem, cujus tamen exemplum non reperiri in historia Romana observavit Cl. Trotz *in præfat. ad Gothofr. opera minora,* qui ideo hæc dicta Ulpiani falsitatis arguit, at pace clarissimorum virorum non hoc mihi verba Ulpiani indicare videntur, nam solummodo ait populum Romanum potuisse decernere hanc servo potestatem, si itaque concedimus tale exemplum litteris mandatum non fuisse, nondum inde sequitur hanc potestatem po-
 pu-

pulum Romanum non habuisse, e contrario, quum leges conduntur, ut floreat vigeatque respublica, uno verbo, quum omnes legislatores eundem intendere scopum oportet, ut scilicet salus reipublicæ suprema lex sit, necessario sequitur, si quæ leges quandoque severa interpretatione in reipublicæ detrimentum vergerent, eas ab eo, penes quem summa potestas est, humana interpretatione mitigari vel plane mutari posse; mea itaque sententia hic est nexus sensusque verborum Ulpiani, quum dixerat humanius esse nihil eorum, quæ Barbarius edixerat, decreverat reprobari, addit *cum etiam populus Romanus potuit servo decernere hanc potestatem*, id est, ea humanitas amplius extenditur, nam si publica utilitas & reipublicæ salus requireret, posset populus Romanus sciens servo hanc potestatem decernere, & addit *si populus Romanus scivisset, servum esse, liberum effecisset* ut eo ipso verus & legitimus esset prætor & proinde acta ab eo rata essent, disquiri hic posset, an & quibus casibus libertas in præjudicium dominorum dari servis possit, verum hæc missa facio, pergo potius ad ultima legis nostræ verba, *quod jus multo magis in imperatore observandum est*, diversis modis hæc verba explicuerunt viri docti, alii enim intelligunt de eligente alii de electo, qui hæc verba passive de electo nempe sumunt, vel interpretantur de servo imperatore creato vel ut *Anton. Guibert. costanus question. memorab. c. 11. tom. 5. Thesaur. Otton. p. 408.* de duce exercituum aut de consule Romano, qui ab auctoribus latinitatis peræque imperator appellatur, vid. *Sallus. catil. c. 6. & Cicer. Philipp. 4. c. 5.* ut sensus esset, si servus per imprudentiam in numeros relatus a senatu vel

mi.

militibus ignoranter dux eligatur, valebunt acta ab eo, sicut & acta a servo, quem populus Romanus consulem creavit, verum nec verborum constructio eam admittit interpretationem, nam tum immediate post verba, *hoc humanius est*, sequi debuissent, nec subest ratio, cur id magis in duce vel consule observandum esset quam in prætore; inter eos, qui hæc verba ad eligentem referunt, pessime ea accepit Hotman *loc. cit.*, qui censet ea ita intelligi debere, quemadmodum stante republica ferri legem oportuisset, ne ea res iis, quibus Barbarius jus dixisset, fraudi esset, ita necessarium Augusti rescriptum & privilegium fuisse, verum quis non videt, in tota hac lege nihil de ea re esse significatum? nec magis mihi arridet interpretatio Lyclamæ a Neylholt, qui hæc verba referens ad tempora, quibus vixit Barbarius, per imperatorem intelligit Antonium, qui una cum Lepido & Octavio consulari potestate constituendæ reipublicæ in quinquennium creatus fuerat, qui, licet jam serva republicâ, in speciem tamen liberæ reipublicæ, consulem vel prætorem renunciabat illum, quem populus consulem vel prætorem designaverat, sic ut consul multo magis servum prætorem creare posset, quam populus, quia hic non penderet a designatione populi, sicuti populus ab ejus renunciatione, at nego consulem vel prætorem aliquem in sequentem annum consulem vel prætorem renunciare potuisse, quem populus antea non designaverat; acu rem tetigisse mihi videntur, qui Ulpianum vel fortasse Tribonianum hæc de suæ ætatis imperatore intellexisse existimant, ut sensus sit, quemadmodum Populus Romanus servum prætorem creare poterat, ita imperatorem multo magis ser-

vo eam potestatem decernere potuisse, postquam magistratus non amplius a populo sed ab imperatoribus creabantur *l. 1. §. ad Leg. Juliam de ambitu*, verum dicit aliquis cur *multo magis* hoc jus habuisse imperator dici potest, cum imperator majus jus quam libera republica populus Romanus non habuerit, diversimode hic respondent viri docti, Goveanus *l. 1. c. 6. variar. lection.* ait, quia imperator legibus solutus est, populus vero suis legibus obligetur, Cujacius dicit, quia principum beneficia latissime sunt interpretanda, Baldus hanc dat rationem, quia facilius præsumatur voluntas unius personæ quam innumerabilis populi faciliusque unus consentiat quam totus populus, Duarenus denique ait, quia venia dignus majore unius imperatoris error quam populi totius, nulla harum rationum valde absona est, omnesque quodammodo admitti posse crediderim.

Atque hætenus indagando vero hujus legis sensu quantum satis est, & forsitan plusquam satis est, occupatus fui, & quum ex supra dictis planum sit, quot quæstiones in hac lege tractentur & quæ verba Pomponio, quæ Ulpiano tribuenda sint, iis diutius immorari non lubet.

Cæterum occasione hujus legis quæritur, an valeant, quæ acta sunt ab eo, qui publice pro notario vel tabellione habebatur, sed tamen non erat, atque alia multa ex hac lege deducunt practici, vid. Voet *ad h. t. §. 6 & 7.* de quibus plura dicere (ut ad finem properem) supersedeo, silentio tamen præterire non possum glossatorum illud porisma, quod ex hac lege probant *communem errorem jus facere*, licet non proposuerim illud thema dedita opera enervare, verbo tamen monere debeo, illud ex hac lege deduci minime posse. Demon-
stra-

stravi antea fixum ratumque esse Barbarium vere præto-
rem non fuisse, nec proinde rata esse ea, quæ gesserat,
verum propter utilitatem humanitatemque non repro-
bati, qui vero pro communi hoc errore jus faciente
stant, volunt Barbarium eo, quod prætor creatus sit,
& liberum factum & justum legitimumque præto-
rem fuisse, quia a populo conditionem ejus ignorante creatus
sit, communiterque pro libero habitus, atque inde com-
munem errorem jus facere probant, verum ex errore
nullum jus descendere multis legibus edocemur & error
consensui contrarius est, denique si ob communem er-
rorem Barbarius liber legitimusque prætor factus fuerit,
nec dubitare potuissent Jcti de iis, quæ apud eum acta
erant, nec ad humanitatem æquitatemque confugere
necesse haberent; verum intercedit Campianus *de offic.
& potestat. magistr. ad h. l. p. 223.* qui causam agit glos-
satorum aliqua tamen distinctione, negat quidem Bar-
barium liberum & præto-rem fuisse, verum ratione eo-
rum, quæ gessit, legitimum præto-rem fuisse affirmat,
atque adeo non tantum ob humanitatem rata esse, quæ
gessit, sed & jure, quod oritur ex communi errore,
quia inquit nulla datur æquitas atque humanitas, quæ
jure destituta sit, sed ludere mihi videtur in voce *juris*
quæ vel pro æquitate usurpatur vel pro jure civili Ro-
mano, & sic non nego, omne, quod jure sive legibus
constitutum est, humanitate æquitateque minime de-
stitutum esse, sed nego omne quod tantum æquitate
probum ratumque est, etiam omnibus legibus civilibus
conforme esse. Verum hic subsisto.

T A N T U M.

D 2

A N-

A N N E X A.

I.

Quæ gesta sunt ab inhabili persona, quæ a populo creata & ab omnibus pro habili habebatur, rata sunt.

II.

Nondum tamen inde sequitur, communem errorem jusfacere.

III.

Quando Justinianus in novell. 74. c. 6. & nov. 89. c. 15. dicit non esse alendos spurios, qui ex damnato coitu nati sunt recte illud interpretatur Huber. oper. minor. p. 160. illos nullos modo nec patri nec matri succedere posse.

IV.

Per legem Regiam, de qua passim in corpore nostro juris mentio fit, nihil aliud intelligo, quam varia privilegia, quæ sibi Augustus subsequentesque imperatores acquisiverunt, quæque per diversa SCta in eos translata fuerunt, ita ut successu temporis vere regia potestate gauderent imperatores.

Pro-

V.

Probabilior mihi videtur sententia Conradi de ver. rer. manc. § nec manc. differ. p. 16. fundamentum rerum mancipi in vetustissimo Quiritium patrimonio querentis, quam Bynkershoekii illud in rerum pretio ponentis in dissert. de reb. manc. & nec manc.

V I.

Non pugnant l. 4. §. de testam. tut. § l. 4. cod. eod. in qua lege codicis retineo particulam non cum Ampl. Bynkershoekio l. 2. c. 17. observ.

V I I.

Qui bona fide iustoque titulo possidet fundum alienum fructus omnes percipiendo suos facit.

Eximia Eruditionis & Ingenuæ Indolis

VIRO JUVENI

WILHELMO CORNELIO ACKERSDYCK

Cam Summis U. J. honoribus ornaretur.

Carmina non texam moestum resonantia planctum,
Et justos gemitus non revocabo tuos,
Digna Patris magni soboles, nimis heu! cito rapti
Infauftis mortis nuper adhuc manibus.
Discessit, fateor, sæcli clarissima nostri
Gloria, te tutor deseruitque parens.
Ast velut è busto Phoenix progignitur alter,
Sic nati in donis ludit imago patris.
Ergo tuis vult me studiis applaudere Musa,
Laurea dum circum tempora cincta tua est;
Hæcce corona datur, studiorum tangere metam
Dum licuit, splendens, ingenioque vales
Scripta revelare arcana & discernere justum,
Quidque error faciat, differis ore gravi.
Tanta dedere tibi vigilatæ præmia noctes,
Et multa exacti sedulitate dies.
Te studium Constans doctum dare vela per æquor;
Nec nimium faciles jussit inire, vias.
Sume igitur multo decus hoc sudore paratum,
Nam te quorumvis respiciunt Oculi:
Te cingunt Juvenes focii blandeque salutant,
Nomen Trajecti tecta tuum resonant.

Fama

Fama tuæ laudis subito advolat arva paterna
Et Laurum impositam nunciat esse tibi:
Læta suam genitrix agnoscit te inclyta prolem
Sylva Ducis cupiens ut redeas subito.
Ast aliud quid fata jubent, nam te invidet Arkel
Nobis: qui tuus est, jam meus, inquit, erit.
Consule, nonne sat est? alios fratremque celebres,
Hic unus nobis instar erit Themidis:
Illius exspectat senior dictamina docta,
Adspirant sapiens consilium Juvenes:
Dulcia jam capiunt viduæ solatia pressæ,
Orphanus & tuto præsidio fruitur:
Juris eum noscit facilem (discede maligne)
Atque patrem fidum, qui caret auxilio.
Gorcomium ergo petens, patriam nunc desere sedem,
Atque stude proavis non minor esse tuis.
Utere sorte tua, sic te quoque vivida virtus
Tollet humo, & nunquam te finet illa mori:
Illa tuam famam serum transmittet in ævum,
Et virtute animi conspiciere tui.
Sic quæ te emisit diis in luminis oras,
Convens stirpi nomen in orbe feres.
Vive diu felix, & largi munera carpe
Numinis, hæc voti summa caputque mei est.

A. J. GYSINCK;

M. D. Cand. Sylva duc.

LOFKRANS

Gevlochten voor den HEERE

W. C. ACKERSDYCK,

Toen zyn Wel-Ed. tot *Meester der beide*
Rechten werd ingehuldigd.

W at stem bedremt myn' geest? wie zygt daar ginds in 't zand:
My dunkt, ik zie een Vrouw met rougewaad omhangen,
Met blinddook, zwaard in d'ene, en schaal in de andere hand,
Die deze woorden uit met tranen op de wangen:
„ Ô Akelige dood, wat snydt gy ras den draad
„ Van 's menschen leven af! Doet gy myn zonen sneeven:
„ Acht gy ô wreede geen voorzitters in den raad?
„ Wilt gy geen acht op 't recht of rechtbeminnars geven!
„ Daar valt ô felle slag daar valt myn grote Zoon!
„ Daar ligt hy, die myn' naam en eer elk een' deed vreezen.
„ Daar valt ô Nederland een paerel van uw kroon,
„ Een man van Weduwen, een vader van de Weezen!
„ Geen Rechtgeleerde, die alleen het meesterschap
„ In naam bezat, gelyk een Vorst, van heerschappye
„ Ontbloot, geen Vorst is, maar die in de daad dien trap
„ Van eer beklom, en 't recht beminde naar waardye
„ O ACKERSDYCK." Hier brak de teed're vrou haar reên,
En ik op 't hooren van dien naam sloeg meê aan 't weenen,
Dan eindlyk heft zy 't oog vol van bekoorlykheên,
En 'k zag een nieuwe vreugde op haar gelaat verscheenen.

Waak

„ Waak op myn geest (zo sprak ze) uw stof van treurigheid
 „ Is groot; doch dit kan u vertroosten in uw klagen,
 „ Zie op al 't Dierb're kroost diens mans om wien gy schreit,
 „ Zie op dien WILLEM, die u 't zwaard zal helpen dragen,
 „ Wiens oordeelschaal 't verschil zal wikken zo 't behoort,
 „ Wiens edele aangezicht een blinddoek zal omgeven,
 „ Een blinddoek, dien de gunst met stralen nooit doorboort
 „ Van goud of zilver, dien geen haat of nyd doen beven.”
 Hier zweeg de vrou, en straks verdween ze uit myn gezicht,
 Terwyl ze aan mynen geest liet oorzaak om te treuren,
 Daar in 's Hertogenbosch een Zon des rechts haar licht
 Deed duiken onder 't stof. Dit kon my weêr opbeuren,
 Dat noch de naam leeft van dien schrand'ren ACKERSDYCK
 In zynen zoon; Hy, een van Themis Adelaaren
 Geeft heden hiervan elk het allerklarste blyk,
 Daar deugd verstant en vlyt zich in Hem samen paren.
 Te recht ô WILLEM siert men U met de eerekroon;
 Zo kunt ge eerlang en Wêu en Wees ter hulp' verstrekken:
 Zo steigert weêr het recht al juichende op den troon,
 En de armen kunnen met uw vleug'len 't hoofd bedekken.
 Uw naam met ed'len roem langs 't wereldrond verbreed,
 Zal by elk' mensch ontzach en zuiv're liefde baren:
 De zegenryke hand der Hemelmajesteit
 Gelcide U, daar gy gaat, en rekke uw levensjaren!
 Uw welvaart zy een wei van eene beek besproeid,
 Wier ruischende muzyk elks oren kan bekooren,
 In een vermaaklyk dal, daar 't al in weelde groeit,
 Met bloemen geborduurd, die kou noch wind kan stooren!
 Dan Gorkom hygt reeds naar uw teegenwoordigheid;
 Vaarwel! de tyd gebiedt my te eindigen deze reden.
 En, hebt Gy nooit uw woord den band van trouw ontzeid:
 *K wensch U een schone maagd in wezen, leên, en zeden!

In Niemants Woorden

A B R. W Y N G E R S,

Min. Div. Cand. Ultr.

E

Op de Regt en Oudheids-kundige

VERHANDELING

Van den vernuftigen en zeer geleerden

H E E R

WILLEM CORNELIS ACKERSDYCK,

Meeſter der beide Regten verklaart

den 16 Septemb. 1757.

Myn Veder ongewoon gebonden ſtyl te voeren,
Wil, WILHEM, zig dees dag ter uwer eere roeren,
Nu gy myn Boezem-Vriend, door uw Geleerde Reën
Philippus de Barbaar, gevlugte ſlaaf voor heen,
Daar na als Roomsche Schout ter Regtsſtoel opgetreden,
Met kunſt zet in het licht van uw geoeffenheden,
Die Gy door noefte vlyt en keurig onderzoek
Van wat men immer vond in 't Roomsche Regten-Boek,
Bekleed met duifterheën, gezogt hebt en verkregen,
Minervaas Troetel-Zoon! niets maakt uw Geest verlegen.

Uw

Uw net besneden pen werkt daarom op die stof
In deze blaas, met Roem van schranderheit, en lof,
Dat Gy nooit op het spoor van wulpsche Jongelingen
Uw neerstigheid verliet, vervoert door dwarrelkringen
Van 's ondeugds felle stroom, die, al wat zig bevind
In de omtrek van haar magt, al drajende versind,
Maar altyd bezig waart langs steile Letterpaden;
Uw grote en Edele Ziel met wysheit te verzaden;
Zo wordge, Heer ACKERSDYCK, o bloem van't Jongelingschap!
Al steigerend gevoert op groter Eertrap.
Dus bloeje uw naam, wiens Roem reeds duizent tongen melden
Met schone glans in 't Puik van Neerlands Letter-Helden
Als de grote ECK, uw Oom, dat helder ligt voorheen,
De Luister van zyn Bloed en van het Stichts Atheen.
CORNELIS, kon myn zang uw het geluk opdringen,
Eer, Rykdom, hogen staat, zag 'k om uw dartlend springen,
's Lands beste schoonheid schonk vrouw Cypris uw, een Gaaf,
Meer werks waard, dan Schout *Philip Barbarius*, een slaaf.

M. J. BUSCHMAN,

J. U. Candi

Uw niet befochten pen welke daarom op die fter
In deze plaats met Room van fchraafheit en lot
De Gy noch op het door van weghen jongelingen
Uw bevestighet verheit, vervoert door dwarsklingen
Van's oordragt alle Room, die, al wat zig bevind
In de omtek van haar magt, al dringende verband
Maar alyd bezig want langs felle bevestigden
Uw grote en fchone fter met wylheit te verheiden
So wordge, Heer Akerfdyck, o bloem van't Jongfingelien

E R R A T A.

Pag: 5 lin. 22 pro *παιδίων* lege *παιδίων*, p. 6 lin. 14 post *non*
adde est, p. 13 lin. 13 pro *Nyeholt* lege *Neyholt & sic de-*
inceps, In het tweede vaars lin. 8. voor *Rechtbeminnaars*,
lees *Rechtsbeminnaars*, lin. 13. voor *Rechtgeleerde* lees
Rechtsgelcerde, *cæterum si quæ litteræ transverse positæ*
sunt tanquam p. 24. lin. 2, vel puncta vel commata non
ubique accurate satis posita, ea B. L. sua sponte corriget.

M. J. BUSCHMAN
J. N. C.

